

”Koko ajan oli sellainen olo, että tämä on hyvä juttu”

Paula Salmi toimi vuosina 2012–2014 *Lukemissujuvuuden kehityksen tukeminen kouluiässä* -hankkeessa eli ns. ensimmäisessä Lukumummi ja -vaari -hankkeessa hankevastaavana. Hän työskentelee edelleen Niilo Mäki Instituutissa tutkijana ja tällä hetkellä hän on vetäjänä ILS2-hankkeessa, jossa kehitetään ja vahvistetaan oppimiseen ja oppimisvaikeuksiin liittyvää osaamista suomenruotsalaisissa kouluissa.

Lukumummi ja -vaari -toimintaa Paula Salmi on ollut kehittämässä aivan alusta saakka.

- Olen ollut mukana ideoimassa hanketta ja Lukumummi ja -vaari -toimintaa. Idea lähti suunnittelupalaverista, jossa oli myös erityispedagogiikan professori Mikko Aro. Mietimme yhdessä, millaista voisi olla Suomessa lukutoiminta, jossa on vapaaehtoiset mukana, Salmi kertoo.

Ajatuksen taustalla oli Aron ja Sini Huemerin tekemä tutkimus, jossa havaittiin, että Itävallassa vapaaehtoisten kotiäitien kanssa lukeminen koulussa tuotti yhtä hyviä tuloksia kuin tavallinen sananosien intensiivinen toistoharjoittelu. Aro ehdotti kotiäitien sijasta vapaaehtoisiksi senioreita.

Raha-automaattiyhdistys antoi rahoituksen toimintamallin kehittämiseksi ja hanke sai yhteistyökumppaniksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin. Lukumummi ja -vaari -toiminnan suunnitteluun tulivat mukaan MLL:n Kaarina Lehto ja toiminnanjohtaja Mirja Lavonen-Niinistö.

- Aluksi oli kolme Lukumummiä. Kokeiluun mukaan kysytyt koulut lähtivät innolla mukaan, Paula Salmi muistelee.

Sitten alkoi innokas vapaaehtoisten rekrytointi. Seniorimessut ja vapaaehtoistapahtumat käytiin lävitse ja mm. Hyvä alku - ja Educa-messuilla etsittiin kouluja mukaan toimintaan. Paula Salmi antaa kiitosta muille hankkeen työntekijöille Hanna Pöyliölle, Pilvi Peuralle ja Elisa Oraluomalle, jotka olivat mukana positiivisella sykkeellä. Rekrytointi tuotti tulosta ja Lukumummien ja -vaarien määrä kasvoi.

- Hankkeen alussa oli jännä noste: koko ajan oli sellainen olo, että tämä on jotenkin hyvä juttu. Kaikki innostuivat toiminnasta ja siitä näytti olevan kaikille osapuolille iloa ja hyötyä. Koulut saivat vapaaehtoisen auttamaan, Lukumummit ja -vaarit saivat mielekästä tekemistä sekä ystäviä lukutoiminnan parista ja lapset tietysti saivat mielekkään lukuhetken ja heidän lukumotivaationsa kasvoi. Jotkut lapset eivät olleet ennen tätä toimintaa lukeneet yhtään kirjaa alusta loppuun, Salmi muistelee.

Alusta lähtien Lukumummeille ja -vaareille pidettiin noin kerran kuussa vertaisryhmiä, joissa lukutuokioista keskusteltiin. Vertaistapaamiset ovat jääneet Paula Salmen mieleen ihanina hetkinä stressaavien töiden keskellä. Kerran eräs Lukumummi kertoi, kuinka 2.-luokkainen halusi valitun kirjan sijasta tuoda lukutuokioille kotoa itseään kiinnostavaa luettavaa. Niinpä Lukumummi pääsi lukemaan yhdessä oppilaan kanssa Tekniikan maailma -lehtiä.

- Poika innostui lukemaan ja mummi sai tietoa tekniikasta, Salmi kertoo nauraen.

Paula Salmi muistaa myös kerran, jolloin kirjavalinta oli mietityttänyt Lukumummiä etukäteen. Kirjassa kerrottiin skeittaavasta pojasta. Kuinka ollakaan, lukutuokiolle saapui poika, joka oli murtanut jalkansa skeitatessa!

Hankkeessa myös seurattiin toiminnan vaikuttavuutta mm. vapaaehtoisille suunnatulla kyselyllä. Lasten kokemuksia selvitettiin haastattelemalla ja opettajienkin näkemyksiä kysyttiin. Vaikuttavuustutkimuksissa selvisi, että Lukumummit ja -vaarit onnistuivat motivoimaan lapsia lukemaan. Lapset myös itse kokivat lukevansa paremmin kuin ennen lukutuokioita sekä he kokivat oppivansa lukemaan sujuvammin. Havaittiin, että lasten lukutaitoa ja innostusta edistää myös se, kun he huomaavat Lukumummien ja -vaarien olevan pyyteettömästi omalla ajallaan auttamassa heitä lukemisen kanssa.

Kerran Salmi oli lukutuokiolla mukana ohjeistamassa erilaisten lukutapojen käyttöä. Kun Lukumummi ja lapsi olivat kokeilleet yhdessä lukemisen tapoja, kuten mallilukemista ja vuorolukemista, luki lapsi vielä yksin ääneen. Tässä vaiheessa Lukumummille selvisi, kuinka heikosti lapsi todella lukikaan. Yhteinen lukutapa oli auttanut lapsen lukemista niin paljon, että Lukumummi oli jo ehtinyt ihmetellä, tarvitsiko lapsi tukea ollenkaan.

Paula Salmelle on jäänyt hienona muistona mieleen se, kun Lukumummi ja -vaari -toiminnalle myönnettiin NNKY-liiton tunnustuspalkinto. Toiminta palkittiin sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämisestä.

Lukumummi ja -vaari -toiminta poiki myös monenlaista muuta, mm. Yhdessä lukemaan -lukupuuhakirjan ja Lukusiivet-lukudiplomin. Lisäksi Salmi kävi Hanna Pöyliön kanssa Oregonissa tutustumassa paikalliseen Lukumummi ja -vaari -toimintaan.

Kevään 2012 kolmesta Lukumummista toiminta on laajentunut ja kasvanut. Vuonna 2013 vapaaehtoisia oli jo yli 50 ja nyt lähes 900.

Paula Salmi haluaa lähettää terveisiä kaikille vapaaehtoisille:

- Te teette todella arvokasta ja tärkeää työtä. Olen todella iloinen, että olette ottaneet tämän toiminnan omaksenne ja toivon kovasti, että tämä jatkuu ja leviää vielä kauan aikaa. Nimittäin aion tulla mukaan Lukumummiksi, sitten kun olen eläkkeellä!